

Summary

Purpose statement. After Soviet Union collapsed many economic relationships were broken in all branches of economy including processing. In such situation processing plants had to look for new opportunities to survive. One of the ways that was found is tolling operations. This was reasonable for processors as well as for owners of raw materials. It was a new type of economic relationship and a lot of questions appeared and one of them is - What is the impact of tolling operations on the economy in general and particular processing?

Results of the research. For identifying of main reasons that facilitated appearance of tolling operations was conducted survey among employees of the processing industry and analyzes of scientist publications. As the result were found that main reasons are:

- lack of capital;
- presence non-using equipment (assets);
- absence (inability or impossibility to find) of markets;
- reduce staff turnover and deterioration of their skills;
- improve the technical condition of equipment;
- improvement of the ecological situation in region.
- To the reasons for the use of toll transactions in foreign economic activity we can add:
 - the possibility of entering to a foreign market;
 - of foreign exchange earnings;
 - lack of quality raw materials.

Conclusions. Conducted research and analyses allowed to identify main reasons of using tolling operations. Most of the reasons have been identified to be located in the economic field of interests of processing plants. At the same time were found social reasons which must also be taken into account in decisions on the use of tolling. It should be noted that processing of raw materials by the tolling scheme has a positive effect on the development of processing enterprises and wholly or partially removes some of the reasons for its use.

Keywords: toll operation, processing enterprise, current assets, raw, market, social factors.

УДК 631.115.1

Франчук І. Б.,
кандидат економічних наук, доцент
Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького
Долинський С. В.,
кандидат економічних наук, доцент
Карпатський інститут підприємництва, м. Хуст

ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Анотація. У статті розкриваються теоретичні особливості діяльності особистих селянських господарств. Показано економічні взаємозв'язки досліджуваних господарств та основні канали розподілу виробленої у них продукції.

Ключові слова: особисте селянське господарство, доходи, видатки, канали розподілу.

Постановка проблеми. Існуючі методики дослідження розвитку та ефективності сільського господарства, система показників пристосовані до умов сільськогосподарських підприємств і не дозволяють отримувати достовірні результати досліджень розвитку особистих селянських господарств. Це призводить до зниження ефективності прийнятих управлінських рішень щодо розвитку сільського господарства і всього агропромислового виробництва. Тому дослідження теоретичних особливостей функціонування особистих селянських господарств є вкрай необхідним особливо після вступу нашої країни до Світової організації торгівлі та посилення євроінтеграційних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми ефективного функціонування та розвитку особистих селянських господарств не нові. Їх вивчали такі науковці, як В. Г. Андрійчук, О. А. Біттер, П. І. Гайдучий, С. І. Дем'яненко, М. Й. Малік, В. Я. Месель-Веселяк, О. М. Онищенко, І. В. Прокопа, П. Т. Саблук, Г. В. Черевко, Л. О. Шепотько, М. Г. Шульський, В. В. Юрчишин та ін. Однак досі практично немає глибоких комплексних досліджень розвитку цих господарств в умовах економічного зростання, їхньої здатності адаптуватися до мінливого економічного середовища.

Ціллю роботи є розгляд теоретичних та методологічних особливостей, аналіз економічних взаємозв'язків особистих селянських господарств щодо підвищення ефективності їх функціонування.

Виклад основного матеріалу. Закон України “Про особисте селянське господарство” визначає правові основи функціонування і розглядає його як господарську діяльність з метою задоволення особистих потреб. Соціально-економічна сутність особистого селянського господарства багатогранніша. Зокрема, Н.Коваль визначає його як форму господарювання селян (фізичних осіб), яка заснована на приватній власності, ведеться силами членів сім'ї (родини) і передбачає виробництво та переробку сільськогосподарської продукції з метою не тільки особистого споживання, а й реалізації її надлишків [56, с. 6]. До недоліків такого визначення особистого селянського господарства

можна віднести: а) особисте господарство, навіть якщо воно зовсім не реалізує вироблену сільськогосподарську продукцію, все одно залишається особистим господарством; б) до роботи в особистому господарстві можуть залучатися наймані працівники; в) у визначенні не вказано, що особисте селянське господарство є однією з форм самозайнятості сільського населення.

Залежно від ступеня залучення в ринкову економіку особисті селянські господарства слід класифікувати на натуральні, напівнатуральні та товарні. Натуральні господарства орієнтовані на виробництво продукції суто для особистого споживання та продовольчої допомоги родичам. Питома вага таких господарств невелика, оскільки в них практично завжди є надлишки виробленої продукції, які реалізують. Зважаючи на сучасний розвиток торговельної діяльності з купівлі продукції особистих селянських господарств, проблем із реалізацією не виникає. Продукція може бути реалізована безпосередньо на території сільського населеного пункту, а то й на власному подвір'ї.

Напівнатуральні господарства реалізують до половини виробленої сільськогосподарської продукції. Як правило, для реалізації виробляють кілька видів продукції рослинництва і тваринництва, на яких концентрують працю власників господарства. Такі господарства мають більше працівників, вони й більші за розмірами. Однією з основних умов формування такого типу особистих селянських господарств є близькість ринків збуту, оскільки вони орієнтовані на реалізацію виробленої продукції за межами сільського населеного пункту, оскільки при цьому зростає ціна.

У приміських зонах, особливо на околицях великих міст, набули розвитку товарні особисті селянські господарства. Вони вирізняються високим рівнем інтенсифікації, концентрацією ресурсів на кількох видах продукції. Протягом року вирощують кілька врожаїв сільськогосподарських культур. Особливу увагу звертають на виробництво ранньої овочевої продукції.

Для функціонування господарства такого типу потрібна наявність кількох працездатних не лише для виробництва продукції, а й для її реалізації на ринку. Ці господарства за своєю економічною сутністю є малими підприємствами,

орієнтованими на отримання максимальної маси прибутку, задля чого вони готові вкладати в розвиток виробництва значні фінансові ресурси.

У процесі дослідження діяльності особистих селянських господарств важливе значення має чітке визначення його місця серед інших агентів ринкової та аграрної економіки, зокрема сільських домогосподарств і домашніх господарств. Під домогосподарством розуміють соціально-економічний осередок суспільства, який об'єднує людей відносинами, що виникають під час організації їх спільного побуту: ведення спільного домашнього господарства, спільне проживання, виховування дітей, догляд за перестарілими членами родини тощо. Поняття домогосподарство не ідентичне поняттю сім'я, яка об'єднує лише осіб, пов'язаних родинними стосунками. Домогосподарство може охоплювати осіб, які не є родичами.

Домашнє господарство є складовою частиною домогосподарства. Як інституційна одиниця воно виступає економічним агентом, який взаємодіє з іншими економічними агентами. Таке господарство охоплює окремих осіб чи їх групи, які, проживаючи разом, здійснюють економічну діяльність. Як основна споживча одиниця, домашні господарства створюють ринкові підприємства і неринкові види виробництв задля отримання необхідних для їх функціонування засобів споживання. Серед неринкових видів виробництв домашніх господарств необхідно виділити: виробництво продукції сільського господарства для власного споживання; будівництво і ремонт власного житла і господарських споруд; виробництво благ для власного споживання (тканин, господарського реманенту, меблів, одягу, взуття тощо).

Особисте селянське господарство є складовою частиною домашнього господарства. Економічні взаємозв'язки між ними показано на рис. 1.

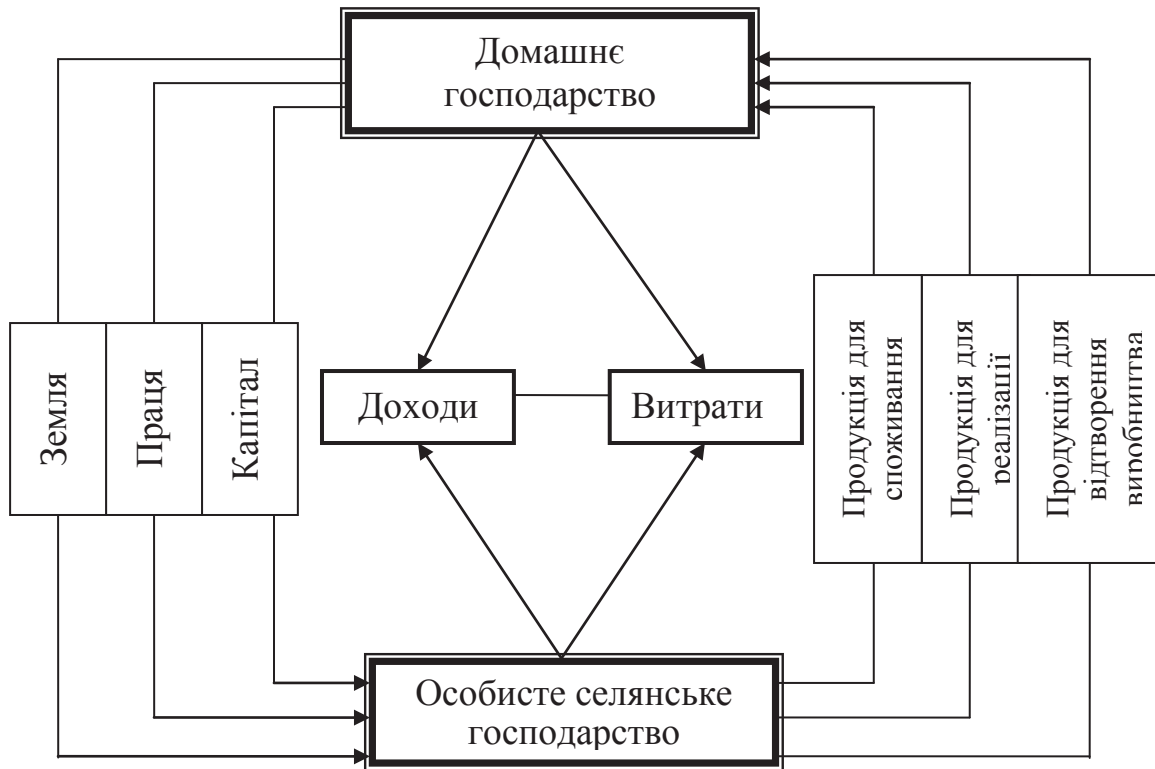

Рис. 1. Економічна взаємодія між домашнім і особистим селянським господарством.

Домашнє господарство виділяє власному особистому селянському господарству необхідні для його розвитку ресурси: сільськогосподарські угіддя (власні чи орендовані), сільськогосподарських тварин, працю та фінансові ресурси. У результаті діяльності особистих селянських господарств вони отримують сільськогосподарську продукцію для власного споживання, реалізації на ринку, а також для відтворення виробництва (корми, насіння, молодняк тварин тощо).

Основні канали розподілу виробленої в особистих селянських господарствах продукції зосереджені у особисте споживання, реалізацію на ринку та обмін з родичами та сусідами.

Ведення особистого селянського господарства пов'язане не лише з доходами, а й з витратами. Основні види таких затрат: податкові та інші платежі, зокрема плата за землю, страхування майна і тварин тощо; придбання на ринку мінеральних добрив, засобів захисту рослин, ветеринарних

препаратів, комбікормів, господарського реманенту; будівництво і ремонт господарських приміщень; затрати на оплату послуг з оранки, культивуації, перевезення продукції, ветеринарного обслуговування, забою тварин; затрати на приготування кормів для тварин; затрати на насіння, корми, молодняк тварин, призначені для відтворення виробництва; затрати на переробку продукції в домашніх умовах, а також на млинах; затрати на реалізацію продукції рослинництва і тваринництва, насамперед транспортні (рис. 2).

Рис. 2. Основні види затрат на ведення особистого селянського господарства.

Доходи сільського населення від ведення особистого селянського господарства є складовою їх доходів від зайнятості. В умовах стійкого економічного зростання основним видом доходів сільського населення є доходи від первинної та вторинної зайнятості за наймом.

В умовах економічної кризи, коли ситуація на сільському ринку праці має стійку тенденцію до значного погіршення, такий вид доходів інколи скорочується в кілька разів, а значна частина селян взагалі втрачає роботу. За таких обставин основним видом доходів стають доходи від самозайнятості, зокрема в особистому селянському господарстві.

Висновки. У сучасних згаданих економічних дослідженнях використано, головним чином, термінологію, яка характеризує розвиток сільськогосподарських підприємств, хоча основним виробником сільськогосподарської продукції є особисті селянські господарства. Однак характеристики особистих селянських господарств мають значні відмінності від сутнісних характеристик особистих селянських господарств. Основною метою функціонування сільськогосподарського підприємства є отримання максимального прибутку. Ступінь досягнення цієї мети характеризується за допомогою такої категорії, як ефективність. Основною ж метою функціонування особистого селянського господарства є забезпечення сім'ї продуктами харчування.

Література.

1. Кирилов Ю.Є. Розвиток малих форм господарювання на селі в умовах глобалізації. / Ю.Є. Кирилов, І.В. Осадчук. - Економіка АПК, 2010, №7. – с. 91-97.
2. Коваль Н. В. Соціально-економічні особливості розвитку особистих господарств сільського населення : Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 – Житомир, 2006. – 20 с.
3. Прокопа І.В. Господарства населення в сучасному аграрному виробництві і сільському розвитку /І.В. Прокопа, Т.В. Беркута; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2011. – 240 с.

Анотація. У статті розкриваються теоретичні особливості діяльності особистих селянських господарств. Показано економічні взаємозв'язки досліджуваних господарств та основні канали розподілу виробленої у них продукції.

***Annotation.** Existing research methodology development and efficiency of agriculture, scorecard adapted to the farm and allow for reliable research results of individual farms. This reduces the efficiency of administrative decisions on the development of agriculture and the entire agricultural production. As a result of private farms they get agricultural produce for their own consumption, placing on the market as well as for playback of personal farming related not only to income but also to costs. Income of the rural population of subsidiary farming is part of their income from employment. With the economic crisis, when the situation in the rural labor market has steadily worsening, this type of income is sometimes reduced several times, and many farmers lose their jobs altogether. The main purpose of the functioning of the agricultural enterprise is to maximize profits. The degree of achievement of this objective is characterized by such categories as efficiency. Therefore, consideration of theoretical and methodological features, cost linkages private households to improve their effectiveness is critical.*

УДК 664.14:339.137.2

*Хаєцька О.П.,
асистент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності
Вінницького національного аграрного університету*

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ЦУКРОБУРЯКОВОГО ВИРОБНИЦТВА

***Анотація.** Розглянуто особливості функціонування та сучасного стану цукробурякового виробництва, підвищення його ефективності через покращення рівня конкурентоспроможності продукції. Визначено комплекс заходів, що сприятимуть ефективному розвитку цукробурякового виробництва та підвищення його конкурентоспроможності.*

***Ключові слова:** цукробурякове виробництво, конкурентоспроможність продукції, ефективність виробництва.*

Постановка проблеми. Функціонування цукробурякового виробництва в умовах реформування економіки потребує всебічного його дослідження, розробки механізму підвищення його ефективності через підвищення рівня конкурентоспроможності продукції цукробурякового виробництва.

Сучасний стан агропромислового комплексу, наслідки кризи в країні в цілому, недосконалість податкової і кредитної системи, прорахунки у ціноутворенні, недостатня державна підтримка та незахищеність внутрішнього ринку від експансії з боку імпортерів цукру-сирцю, нестабільний фінансовий стан більшості сільськогосподарських підприємств зумовили спад цукрового виробництва.